

K některým otázkám velení, organizace a použití protiletadlového svazku

Podplukovník Karel Pohanka

Změna organizace vševojskové armády, jejího bojového použití a z toho důvodu i změněný charakter plánování, organizace i velení v armádní operaci se nutně odráží i na způsobech bojového použití protiletadlového dělostřelectva.

Cílem článku je poukázat na některé problémy organizace velení a uskutečňování manévru protiletadlového dělostřelectva v útočné operaci vševojskové armády, vyplývající právě ze změn organizace vševojskové armády i způsobu jejího bojového použití a uvést, jak by bylo možné je řešit.

Organizace protiletadlového dělostřelectva v protiletadlových svazcích má značné nevýhody, zvláště pokud jde o řízení manévru tohoto svazku v boji. Organizace musí odpovídat zamýšlenému použití protiletadlových útvarů v boji, přihlížet k taktice protiletadlového dělostřelectva a v neposlední míře k jednoduchému, účelnému a pružnému velení a manévru v boji.

Zpravidla může být organického protiletadlového svazku vševojskové armády použito takto:

— dva pluky na armádní raketovou brigádu, odkud v průběhu operace mohou být odebrány a použity k obraně

vojsk na důležitých směrech nebo v důležitých fázích operace (odražení protiúderu uskupení nepřítele, obrana zasažení druhého sledu armády, na důležité přechody přes vodní toky apod.);

— jeden pluk na VS armády;

— jeden pluk k obraně vojsk na hlavní uskupení armády, popřípadě u tankové divize.

Vyneseme-li rozmístění jednotlivých útvarů protiletadlového svazku schematicky, zjistíme, že jsou mezi nimi značně velké vzdálenosti. Možno počítat, že tento svazek bude plnit bojové úkoly v prostoru 120 až 150 km hlubokém a 100 až 150 i více km širokém.

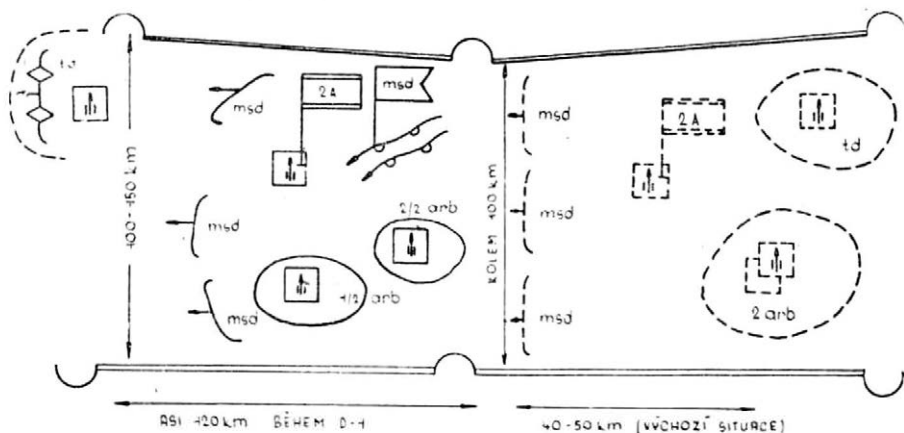

Schéma 1

Toto rozmístění protiletadlového svazku ukazuje na některé problémy jeho bojového použití v armádní útočné operaci, proto právem vyvolává otázku: Jak bude možné, aby v průběhu operace velitel protiletadlového svazku řídil své podřízené útvary, dával jim rozkazy, usměrňoval jejich činnost, pokud jde o jejich materiální a technické zásobování a co je nejdůležitější, do jaké míry může odpovídat za jejich bojeschopnost, bojovou činnost.

Prakticky nebude velitel protiletadlového svazku žádnou z těchto hlavních svých povinností odpovědně plnit ať již z důvodů technických (spojení, styk) nebo pracovních proto, že zpravidla bude velitelem některé z armádních protiletadlových skupin. Rovněž jeho štáb bude se plně věnovat řízení své skupiny, takže nebude schopen řídit ještě útvary vzdálené několik desítek kilometrů při obtížném, někdy i nemožném spojení s nimi.

Obdobná situace, a často ještě obtížnější, bude u protiletadlového svazku, který by byl vševojskové armádě v útočné operaci přidělen.

U vševojskové armády se vytvářejí v útočné operaci dvě až tři armádní protiletadlové skupiny (APLS). Každá z nich se může skládat z jednoho až dvou protiletadlových útvarů. Na stupni APLS je otázka velení již obtížnější a složitější, zvláště když uvážíme, že skupina může být složena téměř výlučně ze středo rážového protiletadlového dělostřelectva a bude tedy kostrou protiletadlové obrany klasickými prostředky PVO.

Soudobý charakter bojové činnosti nepřátelského letectva a požadavky kladené na protiletadlové dělostřelectvo (včasná, přesná a účinná palba, rychlý a včasný manévr prostředky, pokud možno neustále centralizované velení, nepřetržitá a spolehlivá protiletadlová obrana vojsk v boji), vylučují možnost uskuteč-

nění požadovaného velení. Prokázalo se to prakticky jak při štábních cvičeních, tak při cvičeních s vojsky.

Mimo to není možné, aby velitel protiletadlového svazku řídil své podřízené útvary proto, že nemá k tomu potřebné spojovací prostředky. Kdyby se toto mělo uskutečnit, vyžadovalo by to další výkonné spojovací prostředky (rádiové stanice s velkým dosahem), nebo zatížení již přetížené sítě vševojskových velitelů.

Při tvoření protiletadlových skupin před zahájenou operací, hlavně však během operace, může dojít i k promíchání protiletadlových útvarů. Některé z armádních skupin budou bránit vojska 1. sledu, armádní raketovou brigádu, velitelské stanoviště armády, jiné opět druhé sledy, zálohy nebo PAZ a zase jiné mohou mít úkoly bránit důležité přechody přes řeky v týlu za postupujícími jednotkami (což bude častým zjevem vzhledem k hustotě a rázu vodní sítě ve středo-evropských podmínkách).

Za takových podmínek se podstatně ztěžuje manévr protiletadlového dělostřelectva a ještě více by byl zkomplikován, kdyby se muselo přihlížet především k tomu, aby vzhledem k řízení materiálního a technického zabezpečení byly zachovány organické protiletadlové svazky.

Během operace dochází podle požadavku, situace a úkolů, často k předávání vševojskových svazků mezi sousedními vševojskovými armádami nebo mezi armádou a frontem. Za této situace, chceme-li zachovat protiletadlové svazky v jejich organickém učenění, bude nutno organizovat široký, obtížný a nanejvýš složitý manévr protiletadlovými útvary, často na úkor nepřetržitosti a spolehlivosti protiletadlové obrany bojujících vojsk.

Z uvedených poznatků a příkladů, které jsou nejobvyklejší, ale i poměrně nejednodušší, protože jde o jednoduché rozdělení protiletadlového svazku, je zřejmá celá problematika velení, organizace,

učlenění a tvoření skupin z organických celků protiletadlových svazků při současném zachování pevné organizace těchto svazků v boji a při bezpodmínečném požadavku dodržet základní principy velení, řízení bojového použití protiletadlového dělostřelectva v boji.

Rovněž otázky ochrany proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení u protiletadlového svazku v armádní operaci zasluhují vzhledem k zvláštnostem použití protiletadlových útvarů řešení.

V době, kdy štáb protiletadlového svazku je zpravidla štábem jedné z APLS a je umístěn v prostoru jednoho z pluků, má spolehlivý přehled o radiační situaci jen o útvarích v této skupině. O radiační situaci ostatních útvarů svazku, zejména vzdálených, může mít jen velmi malý a povšechný přehled. Zpravidla nemůže jejich činnost, vzhledem k odlišnému úkolu, vzdáleností a nedostatečnému spojení, podstatně ovlivňovat. Ve většině případů, musí se spokojit jen s písemným hlášením útvarů a záznamem o radiační situaci, často neúplným a hlavně opožděným, pro obtížnost při doručování.

Protiletadlové útvary jsou uvědomovány o atomových úderech ve vojenské a teritoriální radiační hlášené síti. Chemičtí náčelníci těchto útvarů samostatně vyhodnocují radiační situaci a podle jejích návrhů může velitel útvaru uskutečnit potřebná opatření. Štáb protiletadlového útvaru úzce spolupracuje s bráněným objektem, v jehož prospěch působí a v souladu s jeho činností usměrňuje i činnost vlastního úderu, zpravidla nezávisle na štábu protiletadlového svazku.

Obdobná situace je i při odstraňování následků atomového napadení u jednoho, nebo více protiletadlových útvarů současně. Štáb protiletadlového svazku se dozví o napadení z hlášení v radiační hlášené síti. Zpravidla bude moci zasáhnout ve prospěch těch zasažených útvarů, které jsou v malé vzdálenosti od štábu svazku.

Ostatním, vzdálenějším útvarům však pomoc zpravidla nebude moci poskytnout, protože mu na to nebudou stačit prostředky.

Ještě těžší situace bude při přesunech útvarů protiletadlového svazku. Budou-li muset útvary překonávat rozsáhlé zamořené úseky s vysokou úrovní radiace, nebo budou-li plnit bojové úkoly v pásmu vypadávání radioaktivního prachu (popřípadě v blízkosti pozemního výbuchu), budou protiletadlové útvary zpravidla potřebovat zásah MSO. Štáb protiletadlového svazku tuto pomoc bude moci poskytnout zpravidla s velkými obtížemi. Vzhledem k nedostatečnému spojení bude nucen předpokládat požadavky na VS armády a někdy značně opožděně.

V tomto případě by měl štáb protiletadlového svazku zabezpečit zásah MSO armády, určit vyčkávací prostor a shromaždiště poblíž MSO a měl by řídit regulaci při speciální očištění. Vzhledem k tomu, že o vzdálených zasažených útvarcích není velitel protiletadlového svazku informován nebo se o nich doví opožděně, nebude moci včas zasáhnout v jejich prospěch — respektive zajistit pomoc od štábu armády.

Jak se tyto otázky projevují u materiálních náčelníků protiletadlového svazku?

Vzhledem k zásahům velitele vševojenské armády cestou náčelníka vojska PVO do činnosti protiletadlových útvarů stávají se velitel protiletadlového svazku a jeho štáb zpravidla jen „registrátory“ nových přemístění svých útvarů. Nové bojové úkoly ukládané jednotlivým útvarům jsou důvodem, že příslušní funkcionáři nemohou plně ovlivnit materiální, zdravotnické a technické zabezpečení přesunovaných útvarů a jejich další bezprostřední zabezpečení v novém prostoru po ukončení přesunu. Například při zahájení operace mohou zabezpečovat jeden až dva protiletadlové útvary armádní raketovou brigádu. Jakmile se však tato přesunuje po

oddílech, přesunují se zpravidla s těmito oddíly i protiletadlové útvary. Obdobná situace je i u protiletadlového útvaru zabezpečujícího VS armády nebo i PAZ armády. V tomto případě se protiletadlový útvar přemisťuje podle požadavku velitele bráněného objektu a je obtížné, aby jeho činnost zabezpečoval organický velitel svazku se svým štábem, protože většinou nebude ani vědět, co tento útvar právě koná.

Vydávaná nařízení náčelníků druhů vojsk na štábu vševojskové armády jsou rovněž pro štáb protiletadlového svazku nepostačující a neřeší zvláštnosti problematiky materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení protiletadlového útvaru.

Nahrazuje-li tento nedostatek ZVNT protiletadlového svazku tím, že pravidelně dcjždí na TVS vševojskové armády a požaduje-li potřebné údaje pro svoji práci, nemůže je zde zpravidla obdržet, protože odborní náčelníci na štábu armády znají jen hrubý zámysl. Jejich činnost je zaměřena na rozpracování všestranného zabezpečení především vševojskových svazků. Aby mohl ZVNT protiletadlového svazku zabezpečit podřízené útvary, potřeboval by být včas o změnách v úkolech útvarů informován a musil by být dobře seznámen s plánem organizace týlu armády, s plánem technického zabezpečení armády, jakož i s údaji vedenými na výkazové mapě podle skutečného stavu. Takové předpoklady při stávající organizaci a umístění VS, TVS armády a protiletadlového svazku zpravidla nebude nikdy mít. I v tom případě, že by tyto podklady velitel a ZVNT protiletadlového svazku měl, mohl by být jen styčným orgánem mezi oddělením PVO armády a protiletadlovými útvary.

Rovněž materiální prostředky k zabezpečení podřízených protiletadlových útvarů jsou jak u útvarů tak i u protiletadlových svazků velmi omezené. Např. činnost

náčelníka zdravotní služby je výhradně koordinační apod. Proto ve většině případů nemůže velitel protiletadlového svazku v plném rozsahu ovlivnit materiální, zdravotnické a technické zabezpečení podřízených útvarů.

Pokud jde o informovanost na VS a TVS svazku, především o bojových úkolech o týlovém a technickém zabezpečení podřízených útvarů lze jen vzhledem k obtížnosti spojení a charakteru plnění úkolů protiletadlovými útvary těžko získat.

Bojová a týlová hlášení protiletadlových útvarů mohou v důsledku toho na štáb svazku přicházet velmi opožděně.

Rovněž názory na předkládání hlášení odborných náčelníků protiletadlových útvarů potřebné pro materiální, zdravotnické a technické zabezpečení jsou různé. Jde především o protiletadlové útvary, které jsou v důsledku vzdálenosti a odlišnosti plněných úkolů prakticky mimo účinné řízení štábem protiletadlového svazku, při tom se však počítá s tím, že tyto útvary budou v materiální, zdravotnické a technické péči organického velitele protiletadlového svazku.

Třeba si povšimnout i toho, že přísun^{*} plánované armádou pro neznalost skutečné situace protiletadlových útvarů a to jak na VS protiletadlového svazku, tak i na VS armády, neodpovídají potřebám — není přihlíženo k reálným možnostem vedení zásob dopravními prostředky.

Při řešení těchto otázek se často setkáváme s názorem, že útvary protiletadlového svazku by měly zabezpečovat po materiální stránce ty objekty, kterým jsou k ochraně přiděleny. Skutečnost je taková, že ať je to štáb armády, či tankový svazek — oba se brání tomu, aby převzaly odpovědnost za týlové a všestranné zabezpečení těchto protiletadlových útvarů. Štáb armády zpravidla odpovědnost přejímá jen v tom případě, jde-li o velitelskoštábní cvičení bez jednotek anebo

na cvičeních v tom případě, že jde o „fiktivní útvary“ nebo útvary, z nichž cvičí jen štáb bez jednotek a materiálu. Mám-li hovořit o protiletadlových útvarech, zabezpečujících armádní raketovou brigádu, její oddíly a podobné bráněné objekty, pak je třeba říci, že i zde budou značné těžkosti v uplatnění této zásady. Jde zejména o to, že tyto objekty nemají potřebnou organickou materiální základnu. Materiální, zdravotnické a technické zabezpečení i těchto útvarů bude často závislé na vševojskových etapách.

Z uváděného je zřejmé, že rychlý spád bojové činnosti neumožňuje, aby náčelník PVO, který bojové úkoly ukládá veliteli protiletadlového svazku, často však i přímo jednotlivým útvarům, vytvořil předpoklady pro splnění ustanovení Týl-1-1, kde se veliteli svazku ukládá plná odpovědnost za organizaci týlu, za materiální, zdravotnické a technické zabezpečení útvarů a jednotek svazku.

Z výše uvedeného vyplývá, že:

— organizace protiletadlového svazku armády plně vyhovuje pro mírovou službu řízení bojové a politické přípravy, materiální, zdravotnické a technické zabezpečení apod.);

— organizace protiletadlových svazků, jejich bojové použití vyžadují, aby byla promyšlena a uskutečněna opatření, zaručující plně bojové využití možností protiletadlového svazku, jeho řízení a materiálně technické zabezpečení v armádní operaci.

Vzhledem k organizaci a uskupení protiletadlového svazku

1. Zásady i základní požadavky na protivzdušnou obranu vyžadují organizovanost protiletadlový svazek tak, aby velení, manévry a jeho řízení v operaci bylo co nejjednodušší, nejučelnější a nejekonomičtější.

2. V protiletadlových útvarech je třeba věnovat pozornost především na vedení palby a její řízení.

3. Problém velení a řízení protiletadlového svazku je možno za tohoto stavu řešit takto:

a) pro boj vytvářet volnou organizaci protiletadlových skupin se samostatnými útvary, které pak přidělovat podle potřeby a skutečné situace;

b) štáb organického, popř. armádě přiděleného protiletadlového svazku podřídit přímo náčelníku PVO armády. Z těchto štábů vytvářet velitelství nejsilnějších armádních protiletadlových skupin podle okamžité a skutečné potřeby nebo ve výjimečných případech některými příslušníky tohoto štábu zesilovat a doplňovat štáby protiletadlových útvarů;

c) přenést odpovědnost za materiální, zdravotnické a technické zabezpečení útvarů protiletadlového svazku na náčelníka PVO armády a týl armády. K tomu náčelníkem PVO armády plně využívat odborné náčelníky a týl protiletadlového svazku.

K řešení problémů z hlediska odborných náčelníků, týlu a materiálního technického zabezpečení za současného stavu organizace jeví se výhodné:

1. Bezprostředně před zahájením bojové činnosti podřizovat štáb protiletadlového svazku včetně příslušníků služeb a týlu náčelníku PVO armády. Tento štáb pak umístit na VS armády nebo v těsné blízkosti rozmístění oddělení náčelníka PVO armády na VS armády (do 15 km — nejlépe úměrně mezi VS a TVS armády). Odtud je možné, vzhledem k zámyslu náčelníka PVO armády o použití protiletadlových útvarů, zabezpečit pojítky na VS armády jak spojení a potřebnou nezbytnou informovanost o protiletadlových útvarech, tak i pro tyto útvary. Vzhledem k materiálním možnostem a úloze TVS armády by bylo možné poměrně snadno, včas a někdy však u některých protiletadlových útvarů jen direktivním způsobem, zajistit včasné materiální, zdravotnické a technické zabezpečení útvarů. Řešení materi-

álního, zdravotnického a technického zabezpečení a otázky vyplývající z použití ZHN může být různé, a to podle konkrétní bojové situace a stavu útvarů. Například protiletadlový pluk zabezpečující obranu tankového svazku je výhodné zesílit dopravními prostředky a materiálem a podřídit po všech stránkách veliteli tankového svazku. Protiletadlový pluk přidělený k obraně VS armády rovněž zesílit dopravními prostředky a materiálem a dále jej zabezpečovat přímo z PAZ pluky bránícími armádní raketovou brigádu, zabezpečovat štábem svazku přímo s využitím zásobovacích, technických a zdravotnických odsunových etap vševojskových útvarů — svazků apod.

2. Rozdělit funkcionáře štábu protiletadlového svazku na VS a TVS ve smyslu plného řádu Tyl-1-1 vzhledem k poměrně malému počtu příslušníků štábu a spojovacím možnostem považujeme u protiletadlového svazku za nevýhodné; proto je účelné ponechat na VS.

3. Pro zkvalitnění koordinace práce štábu, zejména pro účinné řízení ostatních odborných náčelníků technické skupiny a týlu je výhodné, práci ve štábu svazku organizovat po směnách, při čemž jednotlivé směny rozdělovat na skupinu pro řízení palby a na skupinu pro řízení ostatní činnosti, zejména plánování, součinnost, doručování rozkazů, koordinaci

materiálně technického a zdravotnického zabezpečení apod.

4. Zvláštnosti materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení protiletadlového svazku vyžadují, aby v dopravní automobilové rotě svazku bylo 5 samostatných čet, které by vezly komplexní celky pohyblivých zásob pro podřízené útvary. Toto opatření by značně pomohlo rychle zabezpečovat a doplňovat protiletadlové útvary, zabezpečení komplexního speciálního průzkumu, zejména radiálního.

5. Za současného stavu je zajištěno jen pro stupeň baterie a útvar — na VS a TVS útvaru a svazku jenom v minimálním rozsahu. Těžiště organizace komplexního průzkumu, vyhodnocování a nutná opatření, položit tudíž na stupeň útvar.

Výše uvedené závěry se týkají hlavních problémů velení, řízení a materiálně technického zabezpečení útvarů protiletadlového svazku a některé případy nebo otázky by bylo možno podložit přesnějšími výpočty.

Situace bude ve skutečném boji o mnoho složitější o obtížnější. Prakticky bude rozsáhlý manévř prostředky protiletadlového dělostřelectva spojený s včasným týlovým a technickým zabezpečením velmi složitý a obtížný, jak pro krátkost času, tak i vzhledem k bojové situaci a úkolům protiletadlového dělostřelectva.